

LLIBRE DE MERCÈS

Josep Planaspachs

En memòria de M. M. M.

A la rosa aguerrida, poncell que no va néixer

ENTRADA

El pensament neix de l'oci;
poema, necessitat.

POÈTICA

Música

Mots

Màgia

VOLEIAVEN MONEDES

Voleiaven monedes
i la creu n'era un corc,
per la neu s'engrescaven
tots els cucs de l'enyor.

I la brasa cremava
i eren armes els jocs,
tot descalços pels núvols,
tàntals presos de foc.

Amantbraços als estris,
sortillers de la sort,
camins bruns i, de marbre,
ratant baules, records.

Voleiava la boira
i l'aroma era el mot:
vella por tan massissa
com silenci lletós.

I la lluna i el sol
feien temps en jaç sord:
ignoraven, ja morts,
el bosc mut del retorn.

TEMPS BOSCA

Mestre en secret, s'espigava, el boscam
i cada lluc era un futur vespral,
cada venust rebrot, feixuc pessari:
gemma endolada a l'encalç d'un cimbal.

*¿Per què és tan alt, el cel, per què no ens mira?
¿Per què és tan agre, el món, per què no ens tasta?
¿Per què és tan fondo, el mar, per què no ens sorra?
¿Per què és tan gris, l'hivern, per què no ens manca?*

Mestre d'absents, preguntes ajornades
i cada estany era un reflex de l'aigua
i cada esponja era un batec de sang:
nàufrag secret a l'encalç de l'onada.

*¿On és l'empremta cega de la ràbia?
¿On és l'agulla fosca del vident?
¿On és l'alè del dau de vela sàvia?
¿On és la mà del fons de l'inrevés?*

Gripau, mestre de ràbia en cel tan alt
on l'amo bosc és serf de l'ama pena,
sang del tell, vella til·la apaivagada,
a l'encalç -timoner- de la sirena.

SONET AMB CLAU

Amb fregall brut a la mà esquerra
i a l'altra mà plomall i escombra,
amb una clau deixada al terra
vol obrir porta de penombra.

Lluca pel pany. Perd el senderi
en veure els astres que, amb desfici,
fan cort a lluna i sol: seguici
en processó cap al misteri.

¡I quin neguit de fer-hi un trau,
al celobert de can cinisme!
De cop la clau ja es fica al cau
i giravolta el mecanisme.

I el pany no s'obre -avui no toca-:
resta el misteri glaç en roca.

REMOLÍ D'ARRELS

¡Quin remolí d'arrels
al sòl de l'era mansa!

S'ensobequen els homes
dins la plaça cremada.

¡Quin terbolí glaçat
al terra esclau de l'àvia!

Memòria que s'adorm
dins llar de foc corcada.

DE GRAN NIT

m'has vingut de gran nit
-ombra d'una pensada-

frec a frec del llençol
-trista blava besada-

bessonera del dol
-com el vol bessonada-

frec a frec de llavors
-saba roja de cambra-

m'has vingut de gran nit
-ningú no t'esperava-

s'armen bucs i destrals
-vent de vents: marinada-

cavallers de ventura
-la tristesa tan balba-

saba xopa de temps
-cec embat de l'onada-

i el meu rostre tacat
i el teu rostre mullat
-més vius: mossecs de l'alba-

LES TEIES

em feien por les teies
que s'abrandaven prop
del matalàs del pare

*cremí-les jo cremí-les
ben bé sense adonar-me'n*

als panys de la paret
malfats encomanats
set bruixes dibuixaven

*foguí-les jo foguí-les
al ble roig d'una llàntia*

sortien al carrer
pel sostre del meu cap
els esgarips del pare

*cremí-les sí cremí-les
perquè m'atalaiaven*

VAMPIR DE L'AIRE

Vampir de l'aire,
ara que véns
a toc de l'alba

xucla ben poc
d'aquest alè
que raja enlaire.

*Mentre et buscava,
s'ha fos la llum
mentre et buscava...*

Als núvols grana
duc pensaments
-ganivetades-:

xucla ben xic,
xucla a pleret,
vampir de l'aire.

A CAVALL DE LA NIT

A cavall de la nit
bona regna ens duria:

bastet de tou coixí
amb cingla d'alegria,
sivella d'argentí,
tirant de melangia,
testera d'or garrit,
barbada d'homenia.

A cavall de la nit
no se sap quan ve el dia.

TERANYINA

Duré la barca nua de les golfes
sota una xarxa amb ploms, cega i surada.

De set fileres creixeran set punxes
que, amb gran set d'aigua, teixiran set fils.

Endins del mar negaré la traïnya
i un fosc ormeig vindrà i ens farà seus.

Fil sense aranya, aranya sense ordit,
al bosc del mar naixeran solituds...

AJUPIM-NOS

ajupim-nos
que anar amb el cap jup
no és pas ara senyal de covardia

ajupim-nos
i a pler furguem ferides ben fondes
que no volen mots
les arestes de sang

ajupim-nos
i a cops de mar visquem un temporal d'onades
que el temps s'apressa
i el seny truca a la porta

ajup-te
i signa-hi al molí de la vida
que el deler ens pren
i el cos m'és brasa
i t'hi convida

EL PROFETA

Fals profeta al bell mig de l'univers,
t'enlluerna la lluna del mirall.
A l'enclusa desfàs poemes-rall,
joc de mans -copperfield d'un dickens-: vers.

"Serà el toc com la pedra -universal-,
cap estrofa no haurà taca o malura,
serà el rim com la noia -abans vestal-
que ara endrapa amb neguit mag i cultura."

Mag-profeta, endeví que a l'escomesa
tot saber vol haver: sal, màgia i ombra
encalçar ran d'un vent que amb fúria escombra
dignitats... I t'hi enfrontes, a l'empresa,

quan comprens -mag ofès- al mig del vers
que no ets res: un gra al cul de l'univers.

LLANCES

amic, que et veig de lluny
cinglar, per les congestes,
estreps, sella i albarda,
el mos i l'esperó:
llança amiga que -temps
a venir- encastarem,
amic, ara que et veig
prou lluny encara, prou
llunyà per dir-te -ara-:
¡que n'és, de lluny, la llança!
¡que n'ets, de lluny, de mi!

SET NÀUFRAGS DE LA NIT

Al mig del cadafal
veus blanques i sis crits,
xisclegem des de dalt
sis nàufrags de la nit.

M'acosto a poc a poc
al marge del neguit;
cremen tots, rere el foc:
sis nàufrags de la nit.

Criden muts, xisclen sols
i el crit m'arriba a mi;
criden tots, rere el foc:
sis nàufrags de la nit.

Resto sol, plaça enllà,
ple de por cor endins:
arran del cadafal
duc set teies al pit.

Ser-hi dalt, vull pujar,
la llança ventre endins:
al cor del cadafal,
set nàufrags de la nit.

DESCALÇ

Amic, ara que em descalço,
saltant a corda et diré
que vull la corda més alta
si vols que l'hegui després.

Una corda de nus ample
que ens volti de cara al bes,
una corda maragdalena
que ens cultombi a capgirells.

I allí al blau farem estada,
la gran festa del revés:
lliscarà la matinada,
volaran les dues serps,

les aranyes trauran banya,
els cargols faran un ret,
tots dos dintre de l'estança
com versos de l'inrevés.

I l'endemà, de matines,
d'amagat em calçaré,
que me'n vull anar de pressa
sense que ho sàpiga el rés.

I quan sigui fora ploma,
d'un vers en faré set més,
que el secret d'aquest poema
ni de l'aire no ha de ser.

ESPARVERS

L'esperver d'estany
que sovint em mira
m'és com roig narcís
que em nega la vida.

L'esperver de cendra
que sovint m'enfila
m'és com el caliu
que m'encén el viure.

L'esperver del negre
que sovint m'atia
m'és com blanc punxó,
teia que m'excita.

L'esperver del lluny,
quan és cuïta el dia
se'm fuig de la fosca,
al roig m'endevina.

ESCURÇÓ

¿Que ho saps, amic, d'on treu l'amarg verí,
com fica sang de mort dins del fibló,
ja ho saps que ens menja antic, vell escorpí
que ens punxa un bri de dol, mal venjador?

¿Que ho saps, amic, d'on treu el dolç verí,
com bufa brisa d'or al volt del mos,
ja ho saps que ens venja el nou, bell escurçó
que ens fila un ret de sal, mag i endeví?

Ja sé que saps, amic, que sóc aquí
per fer-te fora pors i l'agulló
de l'escorpí, per fer-te d'escurçó,
l'abric etern d'un bes ben coll endins.

I quan arribi el temps de la sagnant condemna,
demanarem permís per viure, dret de treva.

GUERRA

Teia al foc del caliu,
rella a l'aire del griu,
presa a l'aigua del riu,
pedra al terra del viu.

Sense terra ni foc,
sense l'aigua ni l'aire,
cap foc, cap aigua
ni aire ni terra:

passiu i en guerra.

EL CAVALLER

Gran elm i bacinet,
plomall i pedreria
al rest, la llança a punt
de justa de gran dia,
així jo et defendria.

Gualdrapa de vermell,
cavall de romeria,
pitral sota un cor ample,
testera amb forta brida,
així jo et defendria.

Donzell de llança amarga,
coper amb brou d'harmonia,
vell trobador malmès,
fet de cavalleria,
així jo et defendria.

Masmorra de coixí,
merlets de cortesia
i un guaita que de nit
deturés el nou dia,
així sempre et tindria.

DESEMBRE

Punxarà, l'espart bord,
als boscos les set roses;
cremaran, de gran nit,
als estanys llunes closes.

temps de temps sense temps
temps de temps sense onades
a gran mar crema un foc
que és senyal de miratges

I el fum s'esvanirà,
el foc desarà brases
i altre cop naixeran
als estanys llunes blaves.

GÀBIA

Gàbia, de bat a bat desclosa en llosca
sang d'antigor, lluita ara a boca fosca.

Prou de silenci: ¡amunt el cant del llot!
Prou de misteri: ¡claregi el clar del fosc!

I és perquè avui el negre és blanc i el fang
és groc. I és perquè avui és crit el boig,

i el llast, claror -gàbia de bat a bat-:
plou sang en un cel blau que ara és tot roig.

FREU

Amic, que el freu és breu i la rosada dalla.
-Com esponja de mots, així se't menjaria...

O per grat o per força haurem d'esfullar vides
a l'entreforc del mot covard: l'enyor en dansa.

Prendrem el bobiot per senderes ermades,
que avui el mar és bosc, que avui el freu és tacte.

¡I bona guaita, bona!, en guerra i guaita el mar,
que de lluny porto gerres, llet calenta a vessar.

A l'illa sense entranyes, espluga de l'ordit,
cabdello un fil d'enllocs, ocells del teu neguit.

A tota tesa treno trenyelles de memòria,
reps teixits a l'atzar, com bastes d'una absència
als voravius badats per cartes sense noves.

No hi ha monstre que valgui la trama del record,
no hi val víbria que enyori el ball del sol i el dol:
a l'illa del neguit escuro el teu tresor.

MESTRE DEL TRIST SABER

Mestre d'un trist saber, l'abís al front duria,
templa de mots badats al mont bastit en ruda,
falcia negra, serra de murals, tàvecs
que es rebel·len i burxen els merins,
els macs, la jova i l'orde de sanadors ribalds.

*Mestre d'un trist saber, l'avís al front duria,
temple de mots vedats al món vestit en rude
falsia negra, cerra de morals, tàbacs
que es revelen i burxen els marins,
els mags, la jove i l'horda de senadors rivals.*

Mestre del trist saber, cap vers no escandiria
a qui no sap de lletra en camp, en era, en cims.
Amb beceroles d'or els llavis dauraria
-les boques closes-, muts els pobles, muts els llibres.
-No el recitis, el vers. ¿Que no en saps, de llegir?

DISFRESSA

Enllà enllà, disfressa encavalcada,
que el dau no et tombi el bes ni la metzina,
que el vel no et llevi el dol ni el son la llança.

Ençà enllà, gorgera de rosada,
que el teló curt no et cegui bambolines
balbes, espasa, foc de canonada.

Enllà ençà, capota ara copalta,
que el poll del temps em reclama vindicta,
que l'ull del cec a l'ombra s'esbatana.

Ençà ençà, perpunt llarg i polaines,
que cos amunt se'm menja la mengia
per veure't cos avall riu de pollanques.

ARQUER

Arquer del temps perdut,
encorbo l'àgil verga
-riu l'osca de la fletxa,
fan dring-dring les aletes,
la tija tremoleja-
i amb la corda ben tesa
disparo cap al blanc
de l'horitzó que em frega.

Arquer del temps perdut,
perfora, el virató,
l'aire gèlid dels segles...
I la punta es doblega
al centre d'un fitó
que duu un nom marieta,
gatge d'antic senyor:
Diana-alça-sageta.

MARINER

Ai, per rebre't mudaria
esteva per amantina,
el dental per l'obenquell,
la rella per masteler,
la cameta per l'eixàrcia,
el camatimó per l'ala,
el tallant per l'arbre mascle:
l'arada per la bricbarba.

Per rebre't em mudaria
amb gorra de pedreria,
vendria cavall i pala
-que a la mar de serfs no en calen-,
desertaria l'estable
-que a la mar no hi calen xarxes-
i en gàbia oberta et tindria:
abans corb, ara gavina.

SIRENA

Pel maig, la marta gibelina ens dóna
pelatge d'or per fer pesca a l'encesa.

Pel gener, són els àlbers que es desfullen
i ens donen pals de gàbia i drissa tesa.

Pel novembre, nereides protectores
trenen les ones del mar vora terra.

Deu d'agost augural: pel pont trenat
s'encabrita el lleó, sirena en guerra.

AMIC, COMPANYY

Perquè et vull ara, vine i caminem,
que el camí és curt quan el rès és un plany,
que res no mor, amic, si el tomb de l'any
ens fa companys i mata el corb blasfem.

Perquè sóc viu encara, amarg estrall
de tu i del teu fermall, perquè reviu
l'ermot de mots on tu no hi feres niu,
l'erol del blat i el jull, l'amagatall.

I perquè sí, perquè el camí ja és blau
i el vell vermell i un nou color roman
al cel quiet, al bleix que bufa un cant
antic de sang que ens fa reus nus al cau.

¡I que s'aturi el temps: clava-hi la clàvia!
¡Floreixi el gall: desflora'm dins la gàbia!

CANÇÓ DEL VENT

¿On són les claus del vent,
l'embat d'aquell migjorn
que ara gira a llevant,
que ara es torna xaloc?

¿On són les claus de l'aire,
tramuntana de pors,
que ara em gira a ponent,
que se m'emporta el torb?

¿On eren les claus mestres
d'aquell setembre bord,
que ara em giren l'esquena
els qui són ventafocs?

¿Haurem claus d'agonia?
¿Haurem claus d'antigor?
Vent de grop se m'emporta
i m'allunya de port.

Clau del vent, clau de l'aire,
clau d'oreig i tifó,
¡que bufi cerç al lloc
on l'atzar hagi sort!

CANÇÓ DEL TROBAR CLOS

El meu és trobar clos,
pedra forca que escampa,
cavaller de la fosca
en regne de batalla,
mal estri a negra nit,
escandall de fondàries,
tenebror vermellosa,
malfactor de recances,
rectitud imprecisa,
d'una mica més ratlla,
cercle mal encerclat,
planeta amb fat fantasma,
farbalà pel defora
d'una golfa que sagna,
xiscle tort de falset,
era mal garbejada,
patiment de setí,
nàufrag de matinada,
cavaller a mitjanit
que al migdia maldansa,
maldecap, malentès
bessó de part de mare.

I un xic de llum de tant en tant, no fóra
que ens ullprengué la mort en hora fosca.

MARE

Duc al ventre l'arrel
que em farà de mesura,
collita de l'atzar,
caliu de la fretura,
pel dedins mar en fúria,
pel defora figura,
duc al ventre la fruita,
serp-imant de natura.

A estribord de l'albada
allunaré l'amura
i tesaré la tarda,
faré de la malura
joventalla que juga,
un espai criatura
per fer-me jove endins,
en matriu de vellura.

Fil pur, pare de mare,
gepic en contractura,
duc al ventre la serp,
tortura marepura.

ÀNGEL

Àngel, que no estàs en voga,
gris angelot al retaule
del marbre gèlid del temps.

-¿No veus com riu la marquesa?
I aquell duc, ¿que no hi guipes
cors de gel als ulls tancats,
llàgrimes que riallegen?

I comtes-neu firataires,
la cançó de l'enfadós
al reialme de les marques.

I al patge del sobirà,
¿que ni li veus peus de fang,
que no li notes la pàtina
per tantes armes retudes,
per tanta sang corglaçada?

Àngel, que no estàs de moda,
blanc bibelot de retaule
-sorda anella, cega baula-,
que això ja ho deia la mare.

CONTRASENTIT

*t'he sentit apropar-te i jo no hi era
no tinc sentits si tu no tens sentits
perdrem sentits quan el dia agostegi*

*que t'he sentit company sentit de veure't
no tens sentit si jo no duc sentits
no fan sentit els versos si no hi ets*

*sentir a parlar no vol pas dir sentir-hi
amb tots set buits sentits fem tretze versos
tretze sentits zodíac-set estrany*

*que morirem sentit estrany de veure'ns
no té sentit company fer nostre el vers
costa un sentit llegir aquests rims estranys*

pago amb diner-sentit a qui els entengui

DE GRAN NIT

Ara deixa'm, company,
que a l'ull duc la ferida
rabent de cranc de fletxa,
que perquè vull la vida
he de matar els records
que duguin melangia
als llavis -muts- per l'aire
del vers que s'endevina.

Ja tornaré, company,
quan sigui de gran dia,
ara deixa'm tot sol
amb el plec d'harmonia
que amb llençol de blanesa
la música m'atia...
I el part m'és tendre i mida:
neix el vers, tomb de vida.

*De gran nit dansen mots
que no gosen de dia.*

TRUC

Perquè t'engorges dins meu, vers,
la prosa d'un laberint retallat
se'ns emporta i ens fa distància
i enyor d'altres veus.

Perquè m'envergues la veu
que m'és fonda nostàlgia, vers,
cap record no m'espanta
si m'ets la trama i l'ordit
i la imatge: l'arrel del truc
que forada el poema.

CARAGOL

Flor i nata d'escomesa,
el caragol s'enduu
mató de minyonia.

Van més lentes les hores,
toquen a morts els astres
badats de l'abadia.

Mira, company, com llepen
els llavis de la mort
la vida a les badies.

Fes-ne aixarop etern,
sucre teu que ara liba
rastres de melangia.

GALANT

Galant, esclau de la meva ombra, trec
ara els mots -vells- per fer-los -nous- per tu,
ara que em reps -distant- de prop et parlo
i em suren mots -al moll- que guardo en brut
per fer-ne instants -per tu-, galant, l'esclau
que a frec de l'ombra -nu- ara es desvetlla
i veig -company- que ja no ho ets -amic-,
que el record és com verga encesa al vent,
galant, esclau que sóc de la teva ombra.

NO ÉS TEMPS D'USURA

No és temps d'usura -que el lleó ja és mort-
i creix -natura- fent arrels dins l'os,
que així -en camp clos- galant, ja m'és captura
el precipici que amb tu m'arbra al cos.

ULLS DE MARBRE

¿Per què em mires, galant,
amb ulls badats de patge?
¿Per què els teus ulls de marbre?
¿Fins quan ens lligarà
l'aroma de la tarda?
¿Per què de lluny armeges,
els ulls bruts de recança?
¿Per què l'oblit -amb llança-
m'arna el cor que no et sagna?

BUIT

I el buit que ens anuncia
la claror del silenci
per fer-nos més pregons
a l'alba del misteri.

ARBRE-MARE

Arbre-mare, ombra de marbre
que ara tornes i em desfàs
teatrí i onada i balma
*-ja t'ho deia, ja t'ho reia
del castell de no n'iràs.*

Arbre-porpra, cendra estàlvia,
que ara tornes i em refàs
set-desig i tarda i antre
*-que m'ho deies, que m'ho reies
que el malfat no és bast borràs.*

Arbre-tomba, pas de guaita,
arbre armat al bes de l'aigua
que s'enfonsa mar endins
*-que tu ho deies, que jo ho reia,
arbre-onada de dofins.*

SABA

Que la saba retorni
a l'escorça del mot,
que el vesc mudi de nom
amb la llança al pedró,
que altre cop -a la cova-
sigui el rei llobató,
que la llengua temptegi
sina oscada i mugró,
que ara mana -la vida-
fer del vell capficó.

ARA UN ÀNGEL

Ara un àngel dorm, mare,
i ens guaita a tu i a mi
-bornis tots dos: de pare
tu, borni jo de mare-,
tan sols ulls sols a l'alba,
àngel que m'adorm, mare,
i el so de l'escambell
fa fondre l'alimara,
guspises que espurnegen
al sot dels nostres pares.

CENT VINT-I-TRES ADÉUS

Ara que he de morir -i ho veig a prop-
 us enganyo si us dic que hi vaig content
 cap al lloc sense nom que -misanthrop-
 mai no he vist ni copsat en llibre o ment.

¿Què us diré amb quatre mots perquè capiu
 que la sang és l'ordit del pensament,
 que la sorra del riu n'és un captiu?
 -Cent vint-i-tres adéus de testament.

No vull home ni dona amb el cap cot.
 Que al clar del bosc no hi entri la foscor.
 Feu-ne un sot, del pitjor. I el bo, millor.
 Que sigui un tot el bé i el mal i el mot.

Que l'atzar se m'endugui -dau de freus-,
 que m'engorgin aromes dins set deus.

Segur de Calafell - Barcelona - La Pomera
 5-XII-1998 / 28-II-1999

LLIBRE DE MERCÈS

Dedicatòria
Entrada
Poètica
Voleiaven monedes
Temps bosca
Sonet amb clau
Remolí d'arrels
De gran nit
Les teies
Vampir de l'aire
A cavall de la nit
Teranyina
Ajupim-nos
El profeta
Llances
Set naufrags de la nit
Descalç
Esparvers
Esurçó
Guerra
El cavaller
Desembre
Gàbia
Freu
Mestre del trist saber
Disfressa
Arquer
Mariner
Sirena
Amic, company
Cançó del vent
Cançó del trobar clos
Mare
Àngel
Contrasentit
De gran nit
Truc
Caragol
Galant
No és temps d'usura
Ulls de marbre
Buit
Arbre-mare
Saba
Ara un àngel
Cent vint-i-tres adéus
